

PAVAO BUTORAC: U *Marijinu perivoju*, Govori u čas presvete Djevice — Drugi dio, Dubrovnik 1965, str. 3—177.

Uzeti u ruke ovu knjigu znači uroniti u meditaciju, još više: kontemplaciju. Doista, taj izraz možda kod nekih izaziva čuđenje, nepovjerenje, a nije isključeno i neki zazor. Tom stanovištu moglo bi se naći više uzroka.

Spomenut ću jedan povijesni uzrok. Polovicom XVII stoljeća dogodilo se nešto u znaku reakcije na kvijetizam. Ovaj je insistirao na meditaciji kao nekom pasivnom počinku u spoznaji božanskih istina. Tada se pak počeo naglašavati praktični moment meditacije. Pamet se okrenula prema praksi, prema tzv. aktivnim krepostima, prema konkretnom životu. A tako se događa obično u povijesti. Ekstrem izaziva drugi ekstrem.

U ovoj knjizi se radi o sabranosti duše, o slasnoj svijesti veze duše s Marijom, preko nje s Bogom. Suživljavati se s Marijom. S njom se radovati u Betlemu, trpjeti pod Križem, ufati se u nju kao Dijeliteljicu milosti, pjevati s njom u slavi. Radi se, dakle, o nekoj mirnoj, slasnoj meditaciji i kontemplaciji koncentriranoj u Mariji.

Što je bitno? Kontakt s Bogom preko Marije kao neko proživljavanje Božanske zbilje koliko se ova očituje i koliko nas zahvaća Marijinim posredstvom. Kontemplacija je percepcija Božanske zbilje, božanskih vrednota. Marija se nalazi u blizini presv. Trojstva. Dodiruje se nekako beskrajnosti Božje, jer je rodila onoga koji je Bog.

Ako čitaš ovu knjigu pazi da se ne zaustavljaš na literarnom, materijalnom smislu riječi. Utješiti žalosne, pomoći nemoćne, nahraniti gladne i sl. — zvuči nekako iz daljine. A ipak, ta transcendentnost Marijina nije neka iluzija, nije neki neosnovani misticizam. Kako je zbiljska njena uloga u ekonomiji spasenja, u duhovnom životu kršćanina, tako svim tvrdnjama, zazivima i naslovima odgovara ono što rećemo »ex parte rei«. Odgovara im nešto zbiljska, recimo stvarna.

Razumije se. Treba se popeti na viši stupanj duhovnog života. Treba živjeti kršćanskim životom. Živjeti bujno. Gojiti ljubav prema presvetoj Djevici. Ta ljubav je kao rascvati punine kršćanskog života. Tko želi gustirati sadržaj ove knjige taj mora znati i osjećati Marijinu ulogu u životu svetih duša, u životu djece duhovno rođene u sjeni križa na Golgoti. Taj će se uvjeriti u vrijednost ovog cvijeta misli izrasla iz srca u kojemu raste bujna pobožnost prema bl. Djevici.

Đol.

JOSIP KRIBL: *Svagdanja okrepa* — razmatranja za svećenike, Zagreb 1965, str. 9—395.

Duhovni pisci jednodušno naglasuju da suvremena duhovnost posjeduje neke svoje karakteristike. Ističu npr. da je ta duhovnost više dogmatska, mistična, liturgijska, eklezijalna, socijalna, misionarska itd. Čini mi se da bi trebalo osobito isticati psihološku karakteristiku NEPOSREDNOSTI. Brzo se živi, brzo se djeluje. Nema vremena čitati niti slušati uvode. Rado se stupa »in medias res«.

Misaona molitva — razmatranje — sistematizirala se osobito u XVI stoljeću. Glavne zasluge u pitanju rese Sv. Ignacija. On je svojom metodom utisnuo pečat kasnijim praksama pobožnosti. Nije bez temelja ustvrdio Morcay da je Sv. Ignacije sa svojom metodom sistematskog razmatranja izazvao pravu revoluciju u praksi pobožnosti.

U povijesti duhovnosti poznate su i neke druge metode misaone molitve. Tu je u prvom redu škola Sv. Sulpicija, velika francuska škola XVII stoljeća. Još prije nje predložili su svoje metode npr. Ljudevit iz Grenade, dominikanac, Sv. Petar Alkantarški, franjevac, i drugi. U XVII stoljeću osobito se ističe P. Massoulié. Svakako, u tim metodama misaone molitve nalazimo razne dijelove, najmanje tri: priprava, promatranje, zaključak. Ignacijeva i Sulpicijeva metoda su kompliciranije.

Kao što su mnogi u didaktici ustali proti tzv. »formalnih« stupnjeva u nastavi — jer da mehaniziraju, šabloniziraju, ukalupiju nastavu — slično možemo reći da su neki ustali proti raznih metoda sistematizirane misaone molitve (Leclercq navodi te objekcije u ESSAIS DE MOR. CATH, III, str. 254.) Međutim, osnivači duhovnih škola, recimo Sv. Ignacij, u širini svoje duše, ostavljao je mnogo više mjesta spontanosti nego li su to činili neki nastavljači njegove metode.

Ovo sam sve spomenuo da pravilno ocijenimo ovu knjigu razmatranja što je napisao Josip Kribl. Pisac se ne upušta u uvodne rasprave o naravi ni diobi misaone molitve. Još manje o raznim metodama ili sistemima razmatranja. Kao što glasoviti R. Plus D. I. odabire iskricе, razvija ih u oganj pa njima osvjetli i topli dušu — slično postupa i pisac ovih razmatranja. Odmah nas uvodi u središte idejnog čvora. Otkriva onaj »focus«, idejno žarište, s njim rasvijetli i život, konkretnu situaciju osobe, mjesta ili vremena i potakne na primjenu.

Neposrednost, istaknuo sam na početku, jest karakteristika suvremenih oblika pobožnosti. Neposrednost je karakteristika ovih razmatranja. Neposredno su koncepirane i napisane. Neposredno i spontano djeluju. Recimo jasnije:

izašla su iz srca — stoga na srce i djeluju. A mnogo toga ostavljaju onomu koji ostvaruje razmatranje na bazi ovih pisanih ideja. Možda je za nekoga u mnogim slučajevima premalo rečeno.

Muk — sabranost — razmatranje — kontemplacija. Kod Ozeja Gospod govori duši da će je povesti u samoću i da će joj tu govoriti (OZ 2,14). Kad Gospodin govori dužnost je duše da sluša. Što je drugo misaona molitva? Rekla je Sv. Tereza da je misaona molitva prijateljski susret duše s Bogom, neposredan susret s Onim koji dušu ljubi. Od čovjeka se očekuje da stvori u sebi i oko sebe muk, da stiša strasti, da pažljivo aplicira dušu i srce na ono što misli i moli, a Bog će se pobrinuti da taj susret bude »slastan«, jer i kontemplacija nije drugo do »slasna spoznaja«, razmatranje ujedinjeno i ožareno. Anticipacija one spoznaje u kojoj je život vječni (Iv 17,3).

Jok.

DR JERKO BAKOTIN: *Madoj zaručnici* — za upoznavanje duše zaručnika. Zagreb 1960, str. 201, umnoženo ciklostilem.

Nastavak započetih problema u gornjoj knjizi. Raspravlja o uvodnom pitanju djevojačke životne sreće. Tiha uvertira u simfoniju vrlo različita sadržaja.

Velika teškoća problema sastoji se u tome što djevojka prije zavoli mladića te vrlo često prosuđuje mladića prema afektu, kako afekt traži. Pod tim vidom ne vidi defekte mladićeve, a ako ih otkrije, tumači ih prema raspoloženju. Zaljubljeno oko ne vidi bistro ni zbljlski.

Auktor ispravno izriče što je dopušteno, pogibljivo i sl. Navikli smo školski, po objektivnoj specifikaciji, svrstavati čine i odnose u grešne li negrešne. Danas nam psihologija i pedagogija ističu potrebu da se osvrćemo na stanje subjekta, na razne okolnosti. Naglasuju da nije dovoljno anatemizirati što se ne smije činiti, nego da treba prije svega pokazati na ono što se smije. Doista, sklonost i žeda za ugodnostima je zakon. Tko a priori zabacuje ove sve ugodnosti — *deformirati* će se. Teškoća je i u tome što svaki pisac rješava problem po umnim kategorijama, a taj problem se u konkretnosti života pojavljuje ovijen impulsima afekta i nagona. Otud slijedi da svaki pisac o sličnim pitanjima ostaje kao »glas onoga koji više u pustinji«. A mora vikati.

Čitaš popis savjeta na str. 45. Posvema ih odobravaš. Svravnj ih s teškoćama što stoje na putu njihovoj provedbi, npr. u vezi br. 1,3 i sl. Zaključiti ćeš kako je lako procijeniti kršćanski moral kao strog, bezkompromisan.

Tako mora biti. U mnogim slučajevima. I ova knjiga poučava kako kršćanstvo shvaća oz-

renja ljudskog roda. Kako cijeni moćni nagon stvaralaštva. Teško je, a mora se, shvatiti kršćansko onaj životni posao oko uzdržavanja i šććanski mora kao kategoričan, ali u isto vrijeme pokazati ljubav prema dušama, razumijevanje, *ne nametati im se nego ih uputiti na to da sami uvide kako taj moral znači poštivanje prirode i njenih uzvišenih snaga.*

N. K.

DR JERKO BAKOTIN: *Žena u današnjem svijetu*. Zagreb 1964, str. 212, umnoženo ciklostilem.

»Beskorisno je, a počesto i nepravedno, pretendirati da će se mladost obnoviti tražeći od nje podložnost, nastojeći tu mladost uvjeriti nekom prisilom. Bolji je put, ako mladosti omogućite povjerenje, ako je nastojite shvatiti da i ona Vas shvati, rekao Pijo XII učesnicima međunarodnog kongresa redovnica-odgojiteljica dne 13. IX 1951.

Pisac u ovom svesku zalazi na područje svakidašnjice. Otvoreno gleda ženi u lice, u njenim glavnim životnim manifestacijama. Razgovara i s onima koji ženu podižu i koji je ponizuju. Razmatra situacije koje ženu usavršavaju i koje je degradiraju. Promatra ženu u nekim njenim službama.

Proširimo gradivo ove knjige uvidom u djela Pija XII. Doista Pijo XII promatra ženu u tako širokom horizontu da nam se ženin svijet otkriva kao svijet za sebe. Taj ženski svijet doživio je potpun preokret osobito ulaskom žene u javni život. Nikada u povijesti čovječanstva život nije tražio od žene toliko heroizma koliko danas. Kršćanska žena pozvana je da uskladi tu činjenicu sa zahtjevima Božjeg zakona. U svim pojavama toga života. Impregnirati taj život duhom Kristovim.

U svim gornjim djelima Dr Bakotin pristupa pitanju punim uvjerenjem, punom dušom. Doista, ne zalazi u labirint mnogih pojedinih situacija koje ženin položaj u današnjem svijetu čine tragičnim, ali načela što iznosi bacaju svjetlo i na probleme koje izričito ne promatra. Htio bih reći ovo: uvid u djela Pija XII o sličnim pitanjima pružio bi ovim vrijednim djelima pomoć te bi ona dobila još širi i dublji sadržaj. A posjeduju ga i po sebi. To mora priznati svatko. I biti piscu zahvalan.

N. K.

PEETERS H. OFM: *Manuale theologiae moralis*, 3 sveska u osmini- 217, 535, 545 stranica. Izdanje Marietti, Torino-Roma, 1962.

Metoda po kojoj je napisano ovo djelo danas se naziva »pozitivna«, za razliku od one »ne-